

Eesti Lastevanemate Liidu pöördumine

Eesti Lastevanemate Liit tervitab Sotsiaalministeeriumi soovi tagada alaealiste kehalise puutumatuse õigus muudetud sätetega **Raseduse katkestamise ja steriliseerimise seaduses**, kuna nõustume üldiselt, et kehtiv regulatsioon ei olnud kaugeltki mitte sobiv.

Kohtumenetluse kaasamine raseduse katkestamise üle otsustamisse ei ole sobiv viis otsustada elu ja surma üle, eriti noore inimese puhul, kes ise oma õigusi kuidagi kaitsta ei saa. Hoopis mõeldamatu on olukord, kus kohus võiks kasvõi teoreetiliselt sundida kedagi tahtvastaselt rasedust katkestama (lähtudes näiteks eestkostja soovist, et eestkostetav raseduse katkestaks). Selline lahend on iseloomulik ainult väga totalitaarsetele riikidele. Seega on vastavate sätete muutmine ja isiku kehalise puutumatuse õiguse tagamine igati asjakohane.

Igasugune seadusandlus peab olema suunatud eeskätt inimese elu ja tervise hoidmisele. Seetõttu teeb Eesti Lastevanemate Liit omapoolsed parandusettepanekud Sotsiaalministeeriumi poolt ettevalmistatud eelnõule, ja seda järgmistel põhjustel: **seadusesse tuleb alles jätta vanemate või eestkostjate nõusoleku saamine olukorras, kus alaealine sooviks teha aborti.** Seega, me ei nõustu eelnõus välja pakutud § 5 lg 2 uue redaktsiooniga. Pakume sobivaks sõnastuseks järgmist:

- Sünnitamine ei ole võlaõiguslik suhe. Võlaõigusseadusest tuleneva vastutuse ulatuse määramine ei ole kohane, kuna antud juhtumisse on esiteks kaasatud ka kolmas inimene (mitmike puhul inimesed) ja otsuse tulemusena võidakse lõpetada nende elu. Raseduse ja sünnitamise käsitlemine võlaõiguslikku vastutust aluseks võtva suhtena on meile vastuvõetamatu ja ühtlasi vastuolus Eesti Põhiseadusega. Õigus elule ja õigus elu andmisele ei ole võlaõiguslik suhe.
- Alaealise tervise ja heaolu eest vastutavad tema vanemad, kellel peab vastutusest tulenevalt olema õigus kaasa rääkida ka alaealise tervist puudutavates otsustes. Põhimõtteliselt ei saa lubada ulatuslikku meditsiinilist sekkumist vanemate teadmata lapse tervise suhtes, kui seda ei tingi vajadus lapse elu päästa. Enamasti ei ole raseduse katkestamine seotud ema tervise päästmisega.
- Vanemate nõusoleku ärajätmine halvendaks kokkuvõttes alaealise enda olukorda. On ülimalt tõenäoline, et majanduslikult veel kindlustamata alaealine satub lapseootusest teada saades segadusse. Väga tõenäoline on ka see, et ta lihtsalt häbeneb või kardab vanematele rasedusest rääkida. Seda võib pidada täiesti loomulikuks. Alaealine võib valida raseduse katkestamise ka sellepärast, et see tundub talle lihtsam kui vanematega rääkimine – seda võib juhtuda ka täiesti terve sisekliimaga tavalises perekonnas. Raseduse katkestamist võivad aga hiljem kibedalt kahetseda nii neiu ise kui ka tema vanemad, kes võib-olla oleksid väga soovinud vanavanemateks saada. Kui noorel inimesel on kohustus oma vanemaid teavitada, siis saab selliseid kurbi stsenaariume vältida.

- Lapsevanem on oma lapse huvide eest kõige parem seisja. Arstil on kohustus sekkuda vaid siis, kui rasedus tõepoolest ähvardab noore naise enda elu. Kõikidel ülejäänud juhtudel, seega valdav osal juhtudest, on perekond oluliselt õigem otsuste langetamise koht, kui günekoloog, kes konkreetset neiu ei tarvitse üldse isiklikult tunda, neiu tausta ja häbenemisi ja võimalikke komplekse tajuda.
- Alaealist käsitletakse alaealise ja eestkostetavana, kuna ühiskond on seni kokku leppinud, et täielik vastutusvõime algab 18. eluaastast. Kuni seda piiri alandatud pole, tuleb lähtuda seisukohast, et alla 18-aastase isiku puhul on olulistest küsimustes vajalik eestkoste. Elu lõpetamine on kahtlemata oluline küsimus ja selle väljaviimine eestkoste alt seetõttu lubamatu. Eelnõu seletuskirjas aga eeldatakse, et alaealine on võimeline iseseisvalt kaaluma elu jätkamise või lõpetamise küsimusi (samal ajal kui ühiskond pole usaldanud teda poest isegi mitte pudelit veini ostma!). Senisele praktikale tuginedes ei näe me võimalust, et arst suudaks lühikese visiidi käigus pädevalt hinnata noore neiu arengut, tausta, soove, hirme, otsustusjulgust jne, mis on vajalik vanema ja lapse vahelist lähedast ja pikaajalist suhte loomiseks. 17 aastat ei asendu 15-minutilise arstivisiidiga. Ehkki arstid teevad oma tööd üldjuhul südamega ja suurepäraselt, pole nende põhiülesandeks sotsiaalse ja majandusliku tausta selgitamine ning patsiendi psühholoogiasse, motiveeritusse ning taotlustesse süvenemine. Seda ei võimalda ka patsiendi läbivaatuseks jäetud ülilühike aeg.
- Peab arvestama ka sellega, et liiga napp vastuvõtuaeg günekoloogiliseks läbivaatuseks ja nõustamiseks tekitab sageli ka märksa eakamatel naistel tunde, et arst ei ole teda täielikult mõistnud. Ehkki arstid teevad oma tööd südamega, ei võimalda lühike aeg ja suur töökoormus neil tegelikult patsientide psühholoogiasse ja muredesse süveneda.

Sobimatu on ka **§ 12 lg 1 pakutud sõnastus**, seda järgmistel põhjustel: demokraatliku riigi õigusloomes ei ole võimalik kasutada väljendit “naine, kes soovib oma rasedust katkestada **või** kelle raseduse katkestamist soovib eestkostja...” Selliselt on seadusesse jäetud võimalus, et noor naine, näiteks 17-aastane tubli neiu, ise küll sooviks lapse ilmale tuua, kuid tema eestkostja soovib raseduse katkestamist. Praktikas ei ole võimalik ette kujutada, et siis hakataks vägisi rasedust katkestama! Sellise tõlgenduse aga antud säte üks-ühele pakub. Eelnõu seletuskiri viitab sarnasele veale olemasolevas seaduses, kuid kahjuks kordab sama viga praktikas uuesti, olgugi et vähemas ulatuses.

Pakume välja uue sõnastuse järgmisel kujul:

§ 5

„(1) Naise rasedust võib katkestada üksnes tema enda soovil. Keegi ei tohi sundida ega mõjutada naist oma rasedust katkestama. Sooviavaldus oma raseduse katkestamiseks peab olema vormistatud kirjalikult.

(2) Piiratud teovõimega isiku raseduse katkestamiseks on lisaks tema vabale tahteavaldusele vajalik registreerida tema eestkostjate kirjalik nõusolek. Kui eestkostjad raseduse katkestamisega ei nõustu, võib vähemalt 16-aastane sündimata lapse ema taotleda endale TsÜSis sätestatud korras kohtu poolt täieliku teovõime omistamist. Kui raseduse viivitamatu katkestamine on hädavajalik piiratud teovõimega isiku elu päästmiseks ning eestkostjate nõusolekut ei õnnestu operatiivselt saada, võib raseduse katkestada viimaste nõusolekuta.

(3) Piiratud teovõimega abielus alaealine ei vaja raseduse katkestamiseks eestkostjate nõusolekut.

(4) Naistearst kaasab raseduse katkestamise küsimuse otsustamisse koheselt lisaks eestkostjatele ka raseduskriisi nõustaja ning alaealise soovil ka lapse isa.“

Lisaks märgime, et **eelnõu seletuskiri** sisaldab meie hinnangul eksitavaid väiteid. Statistika ja faktid ei kinnita, justkui oleks illegaalsete abortide arv suurenenud pärast seda, kui vanemliku eestkoste nõue sisse toodi. Järelikult puudub ka alus väita, justkui viiks vanemliku eestkoste nõude kaotamine illegaalsete abortide vähenemiseni. Tegemist on oletusega, millel puudub Eesti kultuurikeskkonnas igasugune alus.

Meie hinnangul on oluline silmas pidada ka perekonna ning lapsevanema ja lapse lähedussuhteid. Aborti puudutavates küsimustes lapsevanemalt sõnaõiguse võtmine lõhub meie hinnangul eelpoolnimetatud suhteid riiklikul tasemel ega kaitse perekonda.

Lisaks rõhutame, et meie meelest ei ole rasedus haigus, vaid inimsoole omane, täiesti normaalne ja igati tervislik seisund.

/allkirjastatud digitaalselt/

Eesti Lastevanemate Liidu juhatuse nimel

Error! Reference source not found., eestseisuse liige

liit@laps.ee

liisa@pakosta.ee

5026191